

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ЩОРІЧНОЇ ВІДПУСТКИ

Досліджено особливості порядку надання поліцейським щорічних відпусток. Виокремлено проблеми правового регулювання цього інституту трудового права. Щорічна відпустка поліцейського поділяється на основну і додаткову. Зауважено, що поліцейські не можуть претендувати на додаткові щорічні відпустки за особливий характер праці та у зв'язку з ненормованим робочим днем. Недостатньо врегульованим на законодавчому рівні є питання про порядок відкликання поліцейського з щорічної відпустки. Запропоновано внести зміни до Закону України «Про Національну поліцію», зокрема стосовно виплати грошової компенсації у разі звільнення поліцейського за всі невикористані ним дні щорічної відпустки не лише в поточному, а й у минулих роках.

Ключові слова: щорічна відпустка поліцейського, основна та додаткова відпустка, відкликання з відпустки, грошова компенсація за невикористану відпустку.

Постановка проблеми. Нині однією з головних вимог українського суспільства є реформування правоохоронних органів, зокрема поліції. Позитивні зрушення в цьому напрямі очевидні: деполітизація діяльності поліції, її відкритість, зростання рівня довіри, співпраця з громадськістю, відмова від каральних форм роботи.

Реформування правоохоронної системи продемонструвало недоліки законодавчого забезпечення діяльності поліції, що потребує належного науково-теоретичного опрацювання. Аналіз Закону України «Про Національну поліцію» засвідчив про високий фаховий рівень, професіоналізм оновлення Міністерства внутрішніх справ, бажання увідповіднити правоохоронні органи із міжнародними стандартами. Водночас окремі положення законодавства, зокрема ті, що регулюють службово-трудові відносини поліцейських, потребують наукового обґрунтування та вдосконалення.

Питання надання відпусток регулюються ст.ст. 91–93 Закону України «Про Національну поліцію» [1]. Цей Закон не визначає порядку надання поліцейським відпусток, зокрема щорічних, а лише встановлює окремі їх особливості.

Стан дослідження. Незважаючи на відсутність цілісних наукових розробок, є достатня кількість праць учених, які вивчали окремі

проблеми правового регулювання трудових відносин службовців певних правоохоронних органів. Серед учених-трудовиків, які досліджували зазначені проблеми, можна виокремити О. В. Афанасьєва, Л. Ю. Бугрова, В. С. Венедіктова, В. В. Гончарук, М. І. Гордієнка, М. І. Іншина, І. І. Ішутіна, В. Я. Кияна, О. В. Кузніченко, О. В. Лаврінєнка, К. Ю. Мельника, Л. В. Могілевського, Т. О. Нестерову, О. М. Обушенка, С. В. Попова, О. А. Снегура, В. І. Щербину.

Закон України «Про Національну поліцію» не усунув наявних суперечностей, значна кількість практичних питань, що пов'язана з наданням поліцейським щорічних відпусток, є не вирішеною. З огляду на це потребує подальшого вдосконалення законодавство, яке регулює трудові аспекти проходження служби поліцейських.

Метою статті є розгляд теоретичних і практичних аспектів інституту відпусток поліцейських, аналіз законів України «Про Національну поліцію», «Про відпустки» й обґрунтування пропозицій стосовно внесення змін до законодавства України, яке регулює службово-трудові відносини поліцейських.

Виклад основних положень. Щорічна відпустка – основний вид відпустки поліцейського, що надається за відпрацьований робочий рік. На час відпустки за поліцейським зберігається місце роботи та заробітна плата. Відповідно до ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію», тривалість відпусток поліцейського обчислюється подобою. Святкові та неробочі дні до тривалості відпусток не включаються.

Неврегульованим у Законі України «Про Національну поліцію» є питання про врахування часу, необхідного на дорогу до місця відпустки і назад, при визначенні тривалості щорічної відпустки. Водночас у ще чинному Положенні про проходження служби рядовим та начальницьким складом ОВС [3] зазначено: «При визначенні тривалості відпусток не враховується час, необхідний на дорогу до місця проведення відпустки і назад...». Незважаючи на відсутність подібної норми у Законі України «Про Національну поліцію», науковці пропонують при визначенні тривалості відпустки поліцейського не враховувати час, необхідний на дорогу [4, с. 82].

Щорічна відпустка поділяється на основну і додаткову. Тривалість щорічної основної оплачуваної відпустки поліцейського становить тридцять календарних днів, якщо законом не визначено більшої тривалості відпустки. За кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного стажу служби поліцейському надається один календарний день додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як п'ятнадцять календарних днів (ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію»).

Поліцейські не можуть претендувати на додаткові щорічні відпустки за особливий характер праці та у зв'язку з ненормованим робочим днем, які регулюються ст. 8 Закону України «Про відпустки» [2]. Зазначена стаття встановлює, що щорічна додаткова відпустка за особливий характер праці надається: 1) окремим категоріям працівників, робота яких пов'язана з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або виконується в особливих природних географічних і геологічних умовах та умовах підвищеного ризику для здоров'я, – тривалістю до 35 календарних днів за Списком виробництв, робіт, професій і посад, затверджуваним Кабінетом Міністрів України. Для працівників Національної поліції за цим Списком не передбачена можливість отримання додаткової відпустки за умови праці, що пов'язані з підвищеним ризиком для життя та здоров'я. Зазначена ст. 8 Закону України «Про відпустки» також не передбачає можливості надання поліцейським додаткової відпустки у зв'язку з ненормованим робочим днем.

Тому доцільно у Законі України «Про Національну поліцію» передбачити правову норму, яка б гарантувала поліцейському право на додаткову відпустку у зв'язку з роботою зі шкідливими, небезпечними і важкими умовами проходження служби, за особливий характер служби, за ненормований режим несення служби. На питання невизначеності права поліцейського на додаткову відпустку у зв'язку з особливими умовами служби зауважували й інші науковці [5, с. 642; 6, с. 386].

Черговість надання відпусток визначається графіками, які затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням із виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом, і доводиться до відома всіх працівників. При складанні графіків ураховуються інтереси виробництва, особисті інтереси працівників та можливості для їх відпочинку. Конкретний період надання щорічних відпусток у межах, установлених графіком, узгоджується між працівником і власником або уповноваженим ним органом, який зобов'язаний письмово повідомити працівника про дату початку відпустки не пізніше як за два тижні до встановленого графіком терміну (ст. 10 Закону України «Про відпустки»).

Складений графік черговості надання відпусток дає змогу роботодавцю правильно організувати працю (службу) працівників, забезпечити безперервну реалізацію завдань, покладених на установу, забезпечити реалізацію права працівників на відпочинок і здійснювати своєчасну її оплату відповідно до вимог законодавства [7].

Роботодавець зобов'язаний письмово повідомити працівника про дату початку відпустки не пізніше як за два тижні до встановлено-

го графіком терміну (ч. 11 ст. 10 Закону України «Про відпустки»). Відповідно до вимог ч. 1 ст. 11 зазначеного Закону, в разі невиконання роботодавцем цієї вимоги працівник має право перенести відпустку на інший період, подавши відповідну заяву. Також відпустка переноситься за ініціативою працівника у разі несвоєчасної виплати заробітної плати за час щорічної відпустки.

Щорічна відпустка повинна бути перенесена на інший період або продовжена в разі:

1) тимчасової непрацездатності працівника, засвідченої у встановленому порядку;

2) виконання працівником державних або громадських обов'язків, якщо згідно з законодавством він підлягає звільненню на цей час від основної роботи із збереженням заробітної плати;

3) настання строку відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами;

4) збігу щорічної відпустки з відпусткою у зв'язку з навчанням.

Щорічна відпустка за ініціативою власника або уповноваженого ним органу, як виняток, може бути перенесена на інший період тільки за письмовою згодою працівника та за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) або іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом у разі, коли надання щорічної відпустки в раніше обумовлений період може несприятливо відбитися на нормальному ході роботи підприємства, та за умови, що частина відпустки тривалістю не менше 24 календарних днів буде використана в поточному робочому році (ч. 3 ст. 11 Закону України «Про відпустки»).

У разі перенесення щорічної відпустки новий термін її надання встановлюється за згодою між працівником і керівником. Керівнику заборонено необґрунтовано відмовляти працівнику в наданні належної йому відпустки. Така відмова є порушенням вимог законодавства про працю.

Відпустки, які невикористані поліцейськими протягом робочого року, можуть бути використані ними у наступному році. Відповідно до ч. 5 ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію», відпустка тривалістю менше 10 днів за бажанням особи рядового або керівного складу може бути надана одночасно з черговою відпусткою в наступному році. Якщо невикористаною є відпустка більшої тривалості, вона нікуди не зникає.

Як зазначено у листі Міністерства соціальної політики України від 24.12.2013 р. № 152/13/82-13, у разі, якщо працівник з якихось причин не скористався своїм правом на щорічну відпустку в минулому році або за кілька попередніх років, він має право використати її, а в

разі звільнення, незалежно від підстав, йому має бути виплачено компенсацію за всі невикористані дні відпусток (ст. 24 Закону). Чинним законодавством не передбачено терміну давності, після якого втрачається право на щорічну відпустку [8].

Недосконалыми є положення Закону України «Про Національну поліцію» щодо виплати поліцейському грошової компенсації за невикористані дні щорічної відпустки. Відповідно до ч. 9 ст. 92 Закону та п. 8 Наказу МВС України від 06.04.2016 р. № 260 «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання» [9] така компенсація виплачується за невикористану в році звільнення відпустку. Чи виплачуватиметься така компенсація за невикористану відпустку у попередньому робочому році, Законом не регламентується. Застосувавши аналогію із Законом України «Про відпустки», ч. 9 ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію» доцільно викласти у такій редакції: «У разі звільнення поліцейського йому виплачується грошова компенсація за всі невикористані ним дні щорічної відпустки, а також додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину – інваліда з дитинства».

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про відпустки», загальна тривалість щорічних основної та додаткових відпусток працівника не може перевищувати 59 календарних днів. Обмеження щодо загальної тривалості щорічних основної та додаткових відпусток встановлено для відпусток, які надають за робочий рік і не застосовують у разі надання відпусток за різні робочі роки. Тому, якщо працівник подасть заяву про надання йому підряд декількох відпусток, невикористаних протягом минулих років, то роботодавець може обмежити їхню тривалість лише у зв'язку з тим, що відсутність працівника протягом такого часу може негативно вплинути на виробничий процес [10].

Питання щодо кількості відпусток, які можуть бути надані працівнику протягом робочого року, має вирішуватися за погодженням сторін трудового договору, тобто між працівником та роботодавцем, або бути прописаним у правилах внутрішнього трудового розпорядку [8].

Ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію» дає змогу поліцейським, за бажанням, використовувати відпустку частинами. Одна частина відпустки має бути не менше 10 діб. Водночас ця частина відпустки не обов'язково повинна бути першою її частиною.

Можливість поділу щорічної відпустки поліцейського – це право роботодавця, а не обов'язок. Керівник органу поліції може

не погодитися поділити відпустку так, як того бажає поліцейський, а може запропонувати свої умови поділу відпустки або не поділити її взагалі. Чергова відпустка надається поліцейському, як правило, до кінця календарного року (ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію»). Відповідно до ст. 12 Закону України «Про відпустки», невикористану частину щорічної відпустки має бути надано працівнику, як правило, до кінця робочого року, але не пізніше 12 місяців після закінчення робочого року, за який надається відпустка.

Недостатньо врегульованим питанням у Законі України «Про Національну поліцію» є порядок відкликання поліцейського з щорічної відпустки. У ст. 93 Закону міститься лише таке правило: «Відкликання поліцейського із чергової відпустки, як правило, забороняється. У разі крайньої необхідності відкликання із чергової відпустки може бути дозволено керівнику територіального органу поліції».

Більш повно порядок відкликання з відпустки встановлюється Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 230 «Про затвердження Порядку відкликання державного службовця із щорічної відпустки» [11]. Згідно з цим Порядком, підставою для відкликання державного службовця із щорічної відпустки є необхідність виконання невідкладного завдання, про яке не було і не могло бути відомо під час надання щорічної відпустки, за умови неможливості виконання такого завдання іншою уповноваженою на це особою. Зазначення в наказі (розпорядженні) про відкликання з відпустки невідкладного завдання, яке стало підставою для відкликання державного службовця, є обов'язковим. Стосовно прийнятого рішення про відкликання та необхідності виконання невідкладного завдання служба управління персоналом державного органу повідомляє державному службовцю з використанням засобів телефонного та електронного (за наявності) зв'язку, а також поштового зв'язку не пізніше ніж за п'ять календарних днів до такого відкликання. У день прибуття на роботу служба управління персоналом державного органу ознайомлює в установленому порядку державного службовця з наказом (розпорядженням) про його відкликання та надає завірену копію такого наказу (розпорядження). У разі неможливості прибути на роботу у зв'язку із погіршенням стану здоров'я, складною транспортною обстановкою чи за наявності інших обставин, що ускладнюють прибуття на роботу, державний службовець повідомляє про виникнення таких обставин з використанням засобів телефонного або електронного (за наявності) зв'язку особу, яка прийняла рішення про відкликання, або службу управління персоналом державного органу чи безпосереднього керівника. Після закінчення відпустки державний службовець повинен подати до служби управ-

ління персоналом інформацію, документи, необхідні для підтвердження обставин, що ускладнили прибуття на роботу у зв'язку з відкличанням.

Відпустка поліцейського зазвичай оформляється виданням наказу. Форма наказу (розпорядження) про надання працівнику відпустки регулюється типовою формою № П-3, затвердженою Наказом Державного комітету статистики України від 05.12.2008 р. № 489 «Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці» [12]. Документ підписується керівником. Поліцейського потрібно ознайомлювати зі змістом наказу про відпустку під підпис, про що свідчить зміст типової форми документа. Якщо наказ (розпорядження) стосується декількох осіб, до нього потрібно додавати аркуш ознайомлення працівників із його змістом.

Висновки. Необхідно зазначити, що Закон України «Про Національну поліцію» потребує вдосконалення, зокрема положень про службово-трудові правовідносини поліцейських. Детальна правова регламентація питань часу відпочинку та врахування запропонованих змін до законодавства внесе ясність у нормативний акт (Закону України «Про Національну поліцію») та сприятиме ефективному виконанню поліцейськими покладених на них обов'язків.

---

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print#n1064>

2. Про відпустки: Закон України від 15.11.2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80/print>

3. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 1991 р. № 114. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/114-91-%D0%BF>

4. Дрозд О. В. Тривалість щорічної відпустки поліцейського та порядок її обчислення. *Вісник Чернівецького університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Вип. 4. С. 78–88.

5. Могілевський Л. В. Щодо захисту трудових прав працівників органів внутрішніх справ України в сучасних умовах. *Форум права*. 2010. № 4. С. 641–647.

6. Межевська Л. В. Працівники Національної поліції України як учасники трудових правовідносин. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 17 березня 2016 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. С. 384–387.

7. Роз'яснення стосовно надання основної щорічної та додаткових відпусток поліцейським-жінкам, які мають двох дітей віком до 15 років. URL: https://m.facebook.com/permalink.php?story_fbid=11654220301593&id=98753446

8. Лист Міністерства соціальної політики України від 24.12.2013 р. № 152/13/82-13. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/FN003171.html

9. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання: Наказ МВС України № 260 від 06.04.2016 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0669-16/print>

10. Відпустки за минулі роки: що потрібно знати. *Кадровик України*. 2015. № 6. URL: <https://prohr.rabota.ua/vidpustki-za-minuli-roki-shho-potribno-znati/>

11. Про затвердження Порядку відкликання державного службовця із щорічної відпустки: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 230. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248928332>

12. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці: Наказ Державного комітету статистики України від 5.12.2008 р. № 489. URL: https://minfin.com.ua/taxes/-/news/nnakderjkomstat_489/nnakderjkomstat_489.html

Kucher V. O., Grin K. M. Legal Regulation of Providing Police with Annual Vacation

The article deals with the peculiarities of the procedure for providing police with annual vacation. The problems of legal regulation of the institute of labor law are singled out. An annual police officer's vacation is divided into basic and additional. Under current law, the police can not claim additional annual vacation for a special nature of work and due to an irregular working day. Therefore, it is expedient in the Law of Ukraine «On National Police» to provide a legal norm that would guarantee the police the right to additional vacation in connection with the work with harmful, dangerous and difficult conditions of service, for the special nature of the service, for the non-standardized mode of service.

Holidays that are not used by police during the work year can be used by them next year. If the employee has not used his right to annual vacation in the past year or several previous years, he has the right to use it. The provisions of the Law of Ukraine «On National Police» regarding the payment of police compensation for unused days of annual vacation are not perfect. The author proposed amendments to the Law of Ukraine «On the National Police», in particular regarding the payment of monetary compensation in the case of the release of a police officer for all unused days of annual vacation not only in the current, but also in past years.

Police vacation is drawn up by issuing an order. The form of the order (decree) on granting a vacation to the employee is governed by a definite standard form of the document. The policeman is familiarized with the content of the vacation order bearing the signature, as affirmed by the content of this typical form. If the order (decree) relates to several persons, it should be accompanied by a sheet of familiarization of employees with its content.

Key words: *annual police vacation, basic and additional vacation, vacation recall, monetary compensation for unused vacation.*

Стаття надійшла 15 лютого 2018 р.